

HOLA, BRECHT

DE L'AMABILITAT DEL MÓN (BERTOLT BRECHT: POEMES I CANÇONS)

Barcelona recorda Brecht en el seu centenari (1898-1998) _____

Per FERRAN J. CORBELLA

Títol: Hola, Brecht. Textos i cançons de Bertolt Brecht. Traducció: Feliu Formosa. Direcció: Josep M. Mestres. Intèrprets: Feliu Formosa, Josep M. Mestres, Isabel Soriano. Estrena a Barcelona. Artenbrut, 11-XII-97.

Títol: De l'amabilitat del món. Poemes i cançons de Bertolt Brecht. Traducció: Feliu Formosa. Intèrprets: Josep Montanyès, Carme Sansa, Joan Albert Amargós (piano). Estrena a Barcelona. Institut del Teatre. La Cuina, 14-I-98.

Amb una adequada humilitat escènica, molt adient amb el personatge homenatjat, han coincidit a Barcelona dos petits muntatges que, concebuts amb plantejaments força similars, han provat de donar testimoni de l'actualitat de Bertolt Brecht en aquest any del primer centenari del seu naixement. Ambdós espectacles han configurat una mena d'aperitiu escènic brechtian estrenat fins i tot abans de la data del centenari. El Brecht peninsular, el Brecht que introdueixen la revista *Primer Acto* i José Monleón, Alfonso Sastre, José M. de Quinto, Feliu Formosa, Ricard Salvat i tants altres autors, directors i publicistes, fins a la seva "assimilació" més oficialista en els primers anys de la democràcia, ja en els vuitanta, és un autor que aviat va gaudir d'una recepció ideològica d'abast ampli, amb una especial incidència en tota la cultura esquerrana i resistencialista dels anys cinquanta, seixanta i setanta, incloent-hi totes les tendències i posicions ideològiques del panorama peninsular d'aleshores. Unes generacions que celebren en Brecht el rap-sode humanista, l'antic representant de les avantguardes berlineses dels anys vint, i l'autor teatral que destacava per una vessant dramàtica de "pedagogia" marxista, al mateix temps estimuladora, i d'una comprensió activa i intel·ligent del món contemporani.

Aquesta triple vessant que defineix fonamentalment Brecht —les seves posicions avantguardistes respectives, humanistes i compromeses— potser l'han fet arrelar amb una força especial en la memòria de l'antiga cultura antifranquista. D'aquesta vinculació han sorgit justament aquests homenatges a Brecht, una figura que els dos espectacles que comentem han provat de restituir no tant apropant-nos a l'obra dramàtica de l'autor —difícil de resumir en un sol espectacle, amb tots els seus giravolts—, sinó com aquell més eteri i difós esperit bohemi i "cantautor", més anarquista i contestatari,

amb què Brecht va esdevenir un símbol d'algú que "saludava els bons temps" en els mateixos anys de la "nova cançó". Espectacles curiosament complementaris —en tots dos casos les traduccions són de Feliu Formosa, un dels brechtians de primera hora—, el primer, *Hola, Brecht*, s'apropa més al que diríem un lleu esquema de muntatge teatral. Especialment entranyable resulta que el mateix Formosa hagi interpretat el paper de Bertolt Brecht amb convicció i bon humor —i el resultat escènic és francament sorprenent donades les semblances físiques entre un i altre poeta—. Malgrat aquesta presència de prestigi i de qualitat interpretativa cal dir que l'estructura narrativa —un enfilall d'escenes amb una mínima continuïtat a partir d'un o altre element escènic— no acaba de donar prou joc per tal de fer reeixir un muntatge que, dirigit i també interpretat per Josep M. Mestres, potser hauria tingut més sentit plantejat simplement com a espectacle de cabaret literari. Un gènere que va tenir nombroses manifestacions en el si del moviment independent, i que en l'anunciada trobada escènica de Formosa amb la seva filla, l'actriu Esther Formosa —finalment retirada del projecte, substituïda per Isabel Soriano—, sens dubte hagués assolit una emotiva expressió no solament familiar, sinó també intergeneracional. És aquest gènere "parateatral" el que, com a estricte camp de joc, dóna format a *De l'amabilitat del món*, magnífic títol irònic extret de l'obra brechtiana, i on els dos actors-rapsodes assagen o interpreten, amb una gran exquisidesa, amb un gran sentit escènic per trobar el to adient i més inspirador d'una atmosfera de reflexió concentrada i emotiva, un recital musical de poemes clàssic i molt sobri i cançons que, més que restituir-nos el Brecht suposadament alligador o sectari, ens apropa a la seva lucidesa irònica i desencantada.

Tant un espectacle com l'altre —ambdós directament o indirectament possibilitats per la Diputació de Barcelona— han posat una sincera nota d'homenatge en aquest centenari Brecht, a partir d'una acurada selecció de textos feta, és clar, pel mateix Formosa. Tenim així les balades i les cançons extretes del *Devocionari popular*, de les *Històries del calendari*, o de les ultimíssimes *Elegies de Buckow*, al marge dels textos o cançons procedents de l'obra teatral, com ara la tan coneguda *La Jenny dels pirates*, d'entre una àmplia selecció. Són tots ells textos significatius d'un oceànic llegat esdevingut clàssic, i que posats a l'escenari amb tot el talent i la bona voluntat d'un i altre equip artístic —cal destacar, en qualsevol cas, Carme Sansa i Josep Montanyès pel seu encert total a l'hora de llegir o cantar Brecht— han despertat, però, una molt minsa i reduïda resposta del públic barceloní. Considerant el caràcter de Brecht com a clàssic contemporani de les lletres alemanyes i universals, la dada hauria de moure "brechtianament" a reflexió sobre l'actual *decalàge* entre els públics, obligatoris homenatges de la cultura pública, i les demandes reals d'un mercat artístic i intel·lectual en el qual potser Brecht ha restat massa associat al temps de la militància i la cultura de l'antic comunisme soviètic.

Nombroses obres brechtianes tenen avui, sens dubte, un valor per si mateixes com a veritables obres mestres del classicisme de l'humanisme il·lustrat, situades més enllà dels fets estrictament històrics, però aquesta escassíssima resposta de públic, una mica trist de constatar, ens aporta potser

el sentit contemporani de l'actual esquerrisme sociològic, més situat en tot un nou ventall de posicions crítiques o utòpiques més pròpies de l'actual democràcia mediàtica. No és aquest l'espai adient per recordar de nou els èxits i els errors del comunisme, o mesurar la capacitat d'autocrítica o d'oblit que genera el nostre nou marc neoliberal com a definitiva panacea universal, però potser és una mica injust que la vessant humanista d'un dramaturg que va jugar un difícil joc d'estira-i-arronsa amb el comunisme soviètic hagi quedat ara diluïda en aquest petit homenatge escènic barceloní. El seu efímer paper dins les avantguardes muniqueeses i berlineses, que d'alguna manera és el referent implícit d'ambdós espectacles, ni tan sols ha tingut prou ressò entre el públic jove del circuit "alternatiu", i potser l'ombra d'un corrent ideològic que, amb les pròpies paraules de Brecht, té avui "temps difícils per a la nostàlgia", ha posat fre a l'assistència del públic destinatari. Més enllà d'aquestes consideracions, sens dubte necessàries per tal de situar l'actualitat cultural de Brecht a Barcelona, crec que aquests modestíssims espectacles de "butxaca", precedits per un altre de Joan Castells que no hem pogut veure, es mereixien una atenció ciutadana equivalent al gran entusiasme artístic i als magnífics resultats escènics d'aquest doble homenatge a Brecht.